

Choroby wskaźnikowe w rozpoznaniu HIV:

Wytyczne dotyczące wykonywania testów w kierunku HIV u osób dorosłych w placówkach opieki zdrowotnej

Streszczenie

Szacuje się, że spośród 2,3 miliona osób z HIV mieszkających w regionie europejskim jedna na trzy nie wie, że jest zakażona wirusem, wynikiem czego jest znacząca liczba późno diagnozowanych i nowych zakażeń. W Europie Zachodniej 45-50% nowo zdiagnozowanych osób z HIV dowiaduje się o zakażeniu i rozpoczyna leczenie późno (tzn. wtedy, gdy poziom CD4 wynosi <350 komórek/ μl). Późna diagnoza wiąże się ze zwiększoną zachorowalnością i śmiertelnością w wyniku zakażenia HIV, gorszą odpowiedzią na leczenie, wyższymi kosztami opieki zdrowotnej i rosnącą liczbą zakażeń. W związku z tym istnieje wiele korzyści diagnostyki HIV na wczesnym etapie i to właśnie wczesne diagnozowanie powinno stanowić kluczową strategię programu zdrowia publicznego. Wcześniejsza diagnoza wymaga innowacyjnego podejścia do poprawy wykonywania testów wśród tych osób, które są najbardziej narażone na zakażenie wirusem HIV i które późno zgłaszają się na leczenie.

Niniejsze wytyczne dotyczą osób korzystających z opieki zdrowotnej, w tym opieki lekarzy specjalistów, w zakresie której diagnostyka w kierunku HIV może nie być przeprowadzana w ramach standardowego leczenia dla indywidualnych pacjentów z określonymi schorzeniami. Proponowane nowatorskie podejście, które zaleca *wykonywanie badań w kierunku HIV w oparciu o występujące schorzenia wskaźnikowe* powinno stanowić dodatkowy element kompleksowej krajowej strategii testowania w kierunku HIV. Wytyczne zostały opracowane przez komisję złożoną z przedstawicieli różnych europejskich stowarzyszeń w zakresie specjalności klinicznych przy wkładzie intelektualnym ze strony Biura Regionalnego Światowej Organizacji Zdrowia dla Europy oraz Europejskiego Centrum Zapobiegania i Kontroli Chorób. Niniejsze wytyczne są skierowane do personelu medycznego odpowiednich specjalności i placówek, jak również do osób odpowiedzialnych za nadzorowanie programów testów w kierunku HIV. Wytyczne częściowo opierają się na metodologii opracowanej w badaniu HIDES (ang. HIV Indicator Diseases Across Europe Study), które potwierdziło schorzenia wskaźnikowe związane z prawdopodobieństwem wystąpienia nierozpoznanego zakażenia HIV wynoszącym powyżej 0,1%. Najnowsze badania wykazują wykonalność i akceptowalność wprowadzenia programu testów na HIV opartych na występowaniu schorzeń wskaźnikowych w ramach rutynowej opieki, jak również analizują wyzwania pojawiające się w trakcie jego wdrażania, które niniejszy dokument stara się rozwiązać.

Wytyczne mają na celu:

- promować i wspierać włączenie badań na HIV opartych na schorzeniach wskaźnikowych do krajowej strategii testowania HIV, z uwzględnieniem prawdopodobieństwa wystąpienia HIV, bieżących programów badań oraz lokalnych placówek opieki zdrowotnej;

- rekomendować podejścia i praktyczne narzędzia do kształcenia i szkolenia personelu medycznego w zakresie przełamывania barier w zalecaniu badań w kierunku HIV.

Schorzenia wskaźnikowe w rozpoznaniu HIV dzielą się na 3 kategorie:

1. schorzenia wskazujące na AIDS wśród osób żyjących z HIV;
2. schorzenia związane z prawdopodobieństwem wystąpienia nierozpoznanego zakażenia HIV $>0,1\%$;
3. schorzenia, w których niezdiagnozowane zakażenie wirusem HIV może mieć znaczące negatywne skutki dla leczenia klinicznego.

Liczne dane pochodzące z randomizowanych, kontrolowanych badań potwierdzają konsekwencje nieleczenia osób z wirusem HIV, u których występują choroby wskaźnikowe AIDS. W takich okolicznościach niezalecenie wykonania testu stanowi działanie niezgodne z dobrą praktyką kliniczną. Udowodniono, że rutynowe badania w przypadku osób, u których występują schorzenia mogące świadczyć o zakażeniu HIV $\geq 0,1\%$ są opłacalne pod względem ekonomicznym i mogą zwiększyć liczbę wczesnych rozpoznań, a tym samym umożliwić dostęp do opieki i leczenia na wcześniejszym etapie.

Zalecenia:

- Każdej osobie (która nie wie, że jest nosicielem wirusa HIV), u której występują potencjalne **choroby wskaźnikowe AIDS** należy **zdecydowanie zalecić wykonanie testu na HIV**.
- Każdej osobie ze **schorzeniem związanym z prawdopodobieństwem wystąpienia nierozpoznanego zakażenia HIV $>0,1\%$** należy **zdecydowanie zalecić wykonanie testu na HIV**.
- W przypadku schorzeń wskaźnikowych, w których według **opinii specjalisty wystąpienie zakażenia HIV prawdopodobnie wynosi $>0,1\%$** , ale oczekuje się na dalsze potwierdzenie, zaleca się **zapropionowanie wykonania testu**.
- W przypadku schorzeń, w których **niezdiagnozowane zakażenie wirusem HIV może mieć znaczące negatywne skutki** dla leczenia klinicznego, **wykonanie testu powinno zostać zaproponowane** w celu uniknięcia dalszej immunosupresji mogącej mieć poważne, niepożądane skutki oraz zmaksymalizowania możliwej odpowiedzi na leczenie schorzenia wskaźnikowego (niezależnie od tego, czy szacowana częstość występowania jest mniejsza niż 0,1%).

Pełny tekst dokumentu jest dostępny w języku angielskim na www.hiveurope.eu

Tabela 1: Definicje chorób wskaźnikowych i rekomendacje w zakresie wykonywania testów na HIV

1. Schorzenia wskazujące na AIDS wśród osób żyjących z HIV*

Zdecydowanie zalecić wykonanie testu:	<p>Nowotwory</p> <ul style="list-style-type: none"> rak szyjki macicy chłoniak nieziarniczy mięsak Kaposiego <p>Zakażenia bakteryjne</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Mycobacterium tuberculosis</i>, gruźlica płucna i pozapłucna <i>Mycobacterium avium complex</i> (MAC) lub <i>Mycobacterium kansasii</i>, rozsiane i pozapłucne <i>Mycobacterium</i>, zakażenie innymi znanymi lub nieokreślonymi prątkami, rozsiane i pozapłucne nawracające zapalenie płuc (występujące co najmniej 2 razy w ciągu 12 miesięcy) nawracająca posocznica salmonellozowa <p>Zakażenia wirusowe</p> <ul style="list-style-type: none"> zapalenie siatkówki wywołane wirusem cytomegalii zakażenie wirusem cytomegalii (zlokalizowane poza wątrobą, śledzioną, węzłami chłonnyymi) opryszczka, owrzodzenia > 1 miesiąc/zapalenie oskrzeli/stan zapalny płuc postępująca wieloogniskowa leukoencefalopatia <p>Zakażenia pasożytnicze</p> <ul style="list-style-type: none"> toksoplazmoza mózgu kryptosporidioza (biegunka) > 1 miesiąc izosporidioza > 1 miesiąc atypowa leiszmanioza rozsiana nawrót amerykańskiej trypanosomatozy (zapalenie mózgu i opon mózgowych lub zapalenie mięśnia sercowego) <p>Zakażenia grzybicze</p> <ul style="list-style-type: none"> pneumocystozowe zapalenie płuc kandydoza przetyku kandydoza oskrzeli/tchwicy/płuc kryptokokoza pozapłucna histoplazmoza rozsiana/pozapłucna kokcydioidomikoza rozsiana/pozapłucna penicylioza rozsiana
---------------------------------------	--

3. Schorzenia, w których niezdiagnozowane zakażenie wirusem HIV może mieć znaczące, negatywne skutki dla klinicznego leczenia pacjenta

Zaproponować wykonanie testu:	<ul style="list-style-type: none"> Choroby wymagające agresywnego leczenia immunosupresyjnego: <ul style="list-style-type: none"> nowotwór przeszczepienie choroby autoimmunologiczne, w których podawane są leki immunosupresyjne pierwotne guzy mózgu idiopatyczna/zakrzepowa plamica małopłytkowa
-------------------------------	---

2a. Schorzenia związane z prawdopodobieństwem wystąpienia nierozpoznanego zakażenia HIV $\geq 0,1\%$

Zdecydowanie zalecić wykonanie testu:	<ul style="list-style-type: none"> zakażenia przenoszone drogą płciową chłoniak złośliwy rak odbytu/dysplazja dysplazja szyjki macicy półpasiec zapalenie wątroby typu B lub C (ostre lub przewlekłe) limfadenopatia o nieznanym przyczynie zespół mononukleozopodobny pozaszpitalne zapalenie płuc leukocytopenia / małopłytkowość o nieznanym przyczynie trwająca >4 tygodnie lojotokowe zapalenie skóry/wysypka inwazyjna choroba pneumokokowa gorączka o nieznanym przyczynie kandydemia leiszmanioza trzewna ciąża (ze względu na wpływ na zdrowie nienarodzonego dziecka)
---------------------------------------	--

2b. Inne schorzenia uważane za mogące być związane z nierozpoznanym zakażeniem HIV $>0,1\%$

Zaproponować wykonanie testu:	<ul style="list-style-type: none"> pierwotny rak płuc limfocytarne zapalenie opon mózgowych leukoplakia włochata jamy ustnej ciężka lub atypowa łuszczyca Zespół Guillain-Barrégo mononeuropatia otępienie podkorowe choroba imitująca stwardnienie rozsiane neuropatia obwodowa utrata wagi o nieznanym przyczynie kandydoza jamy ustnej o nieznanym przyczynie przewlekła biegunka o nieznanym przyczynie przewlekłe zaburzenie czynności nerek o nieznanym przyczynie zapalenie wątroby typu A kandydoza
-------------------------------	--

* w oparciu o system klasyfikacji CDC i WHO